

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปวัตถุประสงค์และความเป็นมา

การทำงานทุกชนิดไม่ว่าในอดีตหรือปัจจุบัน จะล้มเหลวหรือสำเร็จมากน้อยเพียงใด แม้จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง แต่สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญที่จะเป็นปัจจัยบ่งชี้อย่างแท้จริง คือ การบริหาร ในกระบวนการบริหารนั้นแม้จะต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายมาสนับสนุนงาน แต่สิ่งที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนองค์กรไปสู่สภาพใดนั้นผู้บริหารย่อมมีความสำคัญอย่างมากและสิ่งที่ต้องการให้ผู้บริหารมีให้เท่าเทียมความรู้ความสามารถในการบริหาร คือ คุณธรรมและจริยธรรม การที่จะเป็นนักบริหารที่ดีสามารถจูงใจคนเก่ง ให้ปรองดองกัน และพร้อมใจกันทำงาน ส่งผลให้การทำงานบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ในพุทธศาสนาก็มีหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการบริหารงานของผู้บริหาร คือ พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมเพื่อให้เกิดความรัก ความหวังดี ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขและพ้นทุกข์ แล้วแสดงความยินดีในความก้าวหน้าของผู้อื่น และมีความยุติธรรมในการให้รางวัลและการลงโทษ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องใช้คุณธรรมของพุทธศาสนาในการบริหารงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1 และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1 ในส่วนของโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

กำหนดขอบเขตการวิจัย คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา 4 ด้าน คือ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1 ในส่วนของโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 308 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการใช้หลักสูตรพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1 ใน 4 ด้าน คือ ด้านเมตตา ด้านมูทิตา ด้านกรุณา ด้านอุเบกขา

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการใช้หลักสูตรพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1 ทั้ง 4 ด้าน ระหว่างครูผู้สอนในโรงเรียนประถม และครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ (Percentage) หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Means) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมุติฐานโดยใช้ ค่าที่ (t-test)

5.2 สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความเป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1 โดยสรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 43.55 เป็นเพศหญิง จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 56.45 มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.61 วุฒิกการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 92.34 วุฒิกการศึกษาปริญญาโท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.65 และวุฒิกการศึกษาปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40 มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 6.05 และประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 10 ขึ้นไป จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 93.95 เป็นโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 53.23 และโรงเรียนประถมศึกษาที่ขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 46.77

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1 ใน 4 ด้าน คือ ด้านเมตตา ด้านมฤตา ด้านกรุณา ด้านอุเบกขา ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านเมตตา ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านเมตตา เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมให้ท่านพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ($\bar{x} = 4.42$) อันดับสอง คือ ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมให้ท่านประสบความสำเร็จก้าวหน้าในการทำงานเสมอ ($\bar{x} = 4.38$) อันดับสาม คือ ผู้บริหารมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี มีน้ำใจต่อท่าน ($\bar{x} = 4.28$) อันดับสุดท้าย คือ ผู้บริหารใช้คำพูดที่เหมาะสมในการตักเตือนท่านในที่สาธารณะ ($\bar{x} = 3.93$)

2. ด้านกรุณา ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านกรุณา เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ผู้บริหารเสียสละเวลาเพื่อให้คำปรึกษาในการทำงานแก่ท่านเสมอ และผู้บริหารกระตุ้นและชักจูงครูให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.10$) อันดับสอง คือ ผู้บริหารเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.09$) อันดับสาม คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ท่านและผู้ร่วมงานแก้ไขข้อบกพร่องในการทำงาน ด้วยวิธีการที่เหมาะสม ($\bar{x} = 4.07$) อันดับสุดท้าย ผู้บริหารจัดกิจกรรมการนิเทศภายในร่วมกับท่านอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 3.79$)

3. ด้านมฤตา ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านมฤตา เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ผู้บริหารแสดงความยินดีกับท่านที่ได้เลื่อนตำแหน่งเสมอ ($\bar{x} = 4.31$) อันดับสอง คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ท่านเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน ($\bar{x} = 4.27$) อันดับสาม คือ ผู้บริหารสร้างและรักษาสัมพันธภาพอันดีต่อท่าน ($\bar{x} = 4.19$) อันดับสุดท้าย ผู้บริหารมีเทคนิคในการสร้างแรงจูงใจให้ท่านประสบความสำเร็จในการทำงาน ($\bar{x} = 3.97$)

4. ด้านอุเบกขา ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านอุเบกขา เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ผู้บริหารของท่านมีความซื่อสัตย์ สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{x} = 4.35$) อันดับสอง คือ ผู้บริหารแบ่งหน้าที่ให้ท่านรับผิดชอบอย่างชัดเจน ($\bar{x} = 4.08$) อันดับสาม คือ ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของท่านและผู้ร่วมงานทุกคน และ ผู้บริหารประเมินผลการปฏิบัติงานของท่านตามกรอบภาระงาน ($\bar{x} = 4.06$) อันดับสุดท้าย ผู้บริหารของท่านมีความมั่นคงทางอารมณ์ ($\bar{x} = 3.85$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1 ใน 4 ด้าน คือ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา ระหว่างครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา และด้านอุเบกขา ไม่แตกต่างกัน

5.3 อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่เขตหนึ่ง ใน 4 ด้าน ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน เป็นเพราะว่าผู้บริหารใช้หลักธรรมในการบริหารงาน สอดคล้องกับ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า การบริหารงานที่ดี คือการนำเอาธรรมาธิปไตยที่ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณซึ่งทำให้น้ำใจคนและผลของงาน นักบริหารธรรมาธิปไตยยึดธรรมเป็นหลักในการบริหาร คือ ธรรมที่เรียกว่า สังคหะละ การสงเคราะห์หรือการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้ คือนำหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อผูกใจเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่เขตหนึ่ง ด้านเมตตา จากผลของการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ด้านเมตตา คือ ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมให้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าในการทำงาน ผู้บริหารมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีมีน้ำใจ เป็นเพราะว่าผู้บริหารใช้หลักธรรมนำการบริหาร สอดคล้องกับพรหมวิหารธรรมของ พระธรรมกิตติวงศ์ ข้อที่ 3 คือ มุทิตา เป็นความรู้สึกลอยขึ้นขมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุขมีจิตใจแช่มชื่นเบิกบานตลอดจนเห็นเขาประสบความสำเร็จพร้อมสนับสนุน ไม่มีจิตใจริษยา มุทิตาเป็นหลักธรรมสำหรับผู้บริหาร และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้คนทำงานมีโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีโอกาสพัฒนาความรู้ ความสามารถจนได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น โดยไม่กลัวว่าลูกน้องจะขึ้นมาทาบทมมีไม่กีดกันใครและต้องเปิดเผยโอกาสให้ทุกคนได้ทำงานแสดงความสามารถเต็มที่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่เขตหนึ่ง

ด้านกฎเกณฑ์ จากผลของการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านกฎเกณฑ์ คือ ผู้บริหารเสียสละเวลาเพื่อให้คำปรึกษาในการทำงานเสมอ ผู้บริหารเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานแก้ไขข้อบกพร่องในการทำงานด้วยวิธีที่เหมาะสมและผู้บริหารจัดกิจกรรมนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ แสดงว่าผู้บริหารได้ใช้หลักธรรมด้านกฎเกณฑ์ปฏิบัติงานในการบริหารงานในสถานศึกษาในเกณฑ์ที่สูงเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่เขตหนึ่ง ด้านมูทิตา จากผลของการวิจัย พบว่า ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านมูทิตา คือ ผู้บริหารแสดงความยินดีที่ได้เลื่อนตำแหน่งเสมอ ผู้บริหารส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานและ ผู้บริหารมีเทคนิคในการสร้างแรงจูงใจให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน แสดงว่า การบริหารงานของผู้บริหารในปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ และทักษะ และส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเต็มที่ โดยไม่กีดกัน ซึ่งสอดคล้องกับ มัณน์ (Mann) ได้กล่าวว่าถึงผู้บริหารควรมีทักษะทางมนุษย ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนางาน ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่เขตหนึ่ง ด้านอุเบกขา จากผลของการวิจัยพบว่า ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านอุเบกขา คือ ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารแบ่งหน้าที่ให้รับผิดชอบชัดเจน ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานทุกคนและ ผู้บริหารประเมินผลงานตามกรอบงานและผู้บริหารมีความมั่นคงทางอารมณ์ แสดงให้เห็นว่าการที่จะบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเข้ากับชุมชนได้ ควรเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีคุณธรรมประจำใจ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเสียสละไม่เห็นแก่ตัว มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ดังที่ มัณน์ (Mann) ได้กล่าวว่าถึงผู้บริหารควรมีทักษะทางมนุษย ได้แก่ ผู้บริหารควรมีความเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้อื่น ให้ความสำคัญกับทุกคน และมีคุณธรรม

5.4 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลของวิจัย

1) ผู้บริหารควรแนะนำให้ครูทุกคนในโรงเรียนได้นำหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ไปใช้และบูรณาการในการจัดกิจกรรมเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนต่อไป

2) นำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการบริหารและส่งเสริมพฤติกรรมด้านหลักธรรมพรหมวิหาร 4 .ในกลุ่มของผู้บริหาร ครูผู้สอน บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอนและนักเรียนทุกคนเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่มีลักษณะที่พึงประสงค์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาข้อมูลในเชิงลึกในพื้นที่ของการทำวิจัยเพื่อผลของการวิจัยจะได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและสามารถนำผลวิจัยมาใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์

2) ควรเพิ่มเครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์